

MINISTERUL AGRICULTURII ȘI DEZVOLTĂRII RURALE

DIRECȚIA GENERALĂ DEZVOLTARE RURALĂ
AUTORITATEA DE MANAGEMENT PENTRU PNDR

EVALUAREA ON-GOING A PNDR 2014-2020 ÎN PERIOADA 2017-2020

EVALUAREA ON-GOING A PROGRAMULUI NAȚIONAL DE DEZVOLTARE RURALĂ 2014-2020 ÎN PERIOADA 2017-2020

Studiul de evaluare IV - Zona montană

Rezumat executiv

August 2018

Proiect cofinanțat
din FEADR prin
Măsura 20 din cadrul
Programului Național
de Dezvoltare Rurală
2014-2020

CUPRINS

1. INTRODUCERE.....	2
2. CONTEXTUL EVALUĂRII.....	2
3. METODOLOGIA.....	3
4. DESCRIEREA PROGRAMULUI, A MĂSURILOR ȘI A BUGETULUI, DUPĂ CAZ, ÎN FUNCȚIE DE SPECIFICUL STUDIILOR DE EVALUARE.....	5
5. ANALIZA DE ANSAMBLU A EFICACITĂȚII, EFICIENȚEI ȘI RELEVANȚEI SPRIJINULUI ACORDAT PRIN INTERMEDIUL PROGRAMULUI.....	6
5.1. EFICACITATEA PROGRAMULUI.....	6
5.2. EFICIENȚA PROGRAMULUI.....	6
5.3. RELEVANȚA PROGRAMULUI.....	7
6. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	7

1. Introducere

Evaluarea on-going a PNDR urmărește analiza eficacității (măsura în care au fost îndeplinite obiectivele stabilite), eficienței (relația optimă între resursele folosite și rezultatele obținute), relevanței (măsura în care obiectivele programate sunt în conformitate cu nevoile, problemele și diferite alte aspecte întâlnite în implementarea programului) și a impactului socio-economic generat de intervențiile programului asupra dezvoltării durabile și echilibrate a spațiului rural românesc.

Studiul de evaluare IV - Zona montană cuprinde rezultatele activităților de observare, analiză și evaluare a datelor privind intervențiile și acțiunile finanțate în perioada 2015-2017 prin intermediul PNDR 2014-2020, la nivelul zonei montane.

Pe parcursul activităților de evaluare desfășurate, echipa de experți a utilizat metode și tehnici de analiză calitativă și cantitativă prezentate în anexa 1 la studiu, ce au fundamentat răspunsurile la întrebările de evaluare și au permis dezvoltarea concluziilor și a recomandărilor prezentate la nivelul raportului de evaluare.

Datele care au stat la baza Studiului de evaluare IV reflectă situația intervențiilor PNDR 2014-2020 în zona montană până la data de 31.12.2017.

2. Contextul evaluării

Obiectivul general al Studiului de evaluare IV este reprezentat de evaluarea relevanței, eficienței și eficacității intervențiilor PNDR în zona montană, dar și a impactului și factorilor de succes sau de eșec ai programului. Realizarea obiectivului general asigură analiza modului în care programul de dezvoltare rurală a răspuns nevoilor actuale ale zonei montane din România.

Studiul IV este furnizat în contextul realizării studiilor tematice de evaluare care fac obiectul contractului "*Evaluarea on-going a Programului Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020 în perioada 2017-2020*" și conține răspunsuri la 11 întrebări specifice de evaluare PNDR aferente zonei montane.

În conformitate cu prevederile Sistemului Comun de Monitorizare și Evaluare, evaluarea on-going a Programului Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020 este realizată de evaluatorul independent ACZ Consulting SRL & t33 SRL, selectat în urma unei proceduri de licitație publică. Contractul de servicii *Evaluarea on-going a Programului Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020 în perioada 2017-2020* a fost semnat în data de 05 aprilie 2017 și are o durată de implementare de 46 luni, din care 43 de luni de implementare a activităților proiectului și 3 luni necesare pentru efectuarea plății finale, conform prevederilor instrucțiunilor de plată și efectuării ultimei tranșe de plată.

EVALUAREA ON-GOING A PNDR 2014-2020 ÎN PERIOADA 2017-2020

Procesul de evaluare on-going a programului de dezvoltare rurală presupune parcurgerea a patru faze metodologice, prezentate în figura de mai jos:

Figura nr. 1 Fazele metodologiei de evaluare on-going

3. Metodologia

Pe parcursul procesului de evaluare echipa de experți a utilizat atât surse primare de date, cât și surse secundare. Analiza a fost realizată având în vedere proiectele noi finanțate prin PNDR 2014-2020 (nu și proiectele în tranziție), localizate în zona montană.

În ceea ce privește sursele primare de date utilizate pentru elaborarea Studiului de evaluare IV privind zona montană, au fost colectate date prin:

- Ancheta pe bază de chestionar în rândul beneficiarilor de proiecte în implementare sau finalizate, localizate în zona montană, pentru colectarea de opinii și informații calitative utile pentru formularea răspunsurilor la întrebările de evaluare 1-8, 10, 11;
- Interviuri semi-structurate cu actori cheie implicați în gestionarea, implementarea și monitorizarea PNDR 2014-2020;
- Studii de caz în rândul beneficiarilor cu proiecte finalizate, localizate în zona montană, în vederea colectării informațiilor calitative și cantitative privind implementarea proiectului și a efectelor generate de implementarea proiectelor;
- Focus grup pentru prezentarea și discutarea rezultatelor preliminare ale evaluării și analizelor efectuate, precum și colectarea de informații și opinii din partea actorilor cheie cu privire la adecvarea cadrului de implementare a programului în raport cu nevoile identificate în zona montană.

Sursele secundare utilizate pentru colectarea datelor au fost reprezentate de documente incluse în literatura de specialitate, date provenind din sistemul de monitorizare al programului și date ale INS.

Ancheta pe bază de chestionar

Chestionarul a fost utilizat pentru colectarea de informații privind experiența beneficiarilor acumulată prin implementarea proiectelor finanțate prin PNDR 2014-2020, localizate în zona montană. În acest sens au fost definite patru tipuri de chestionare:

- a. Chestionar adresat beneficiarilor de proiecte în domeniul activităților agricole (a cuprins beneficiari în cadrul sM 4.1, 4.1a, 4.2, 6.1, 6.3, 9.1, 16.4);
- b. Chestionar adresat beneficiarilor de proiecte în domeniul activităților non-agricole (a cuprins beneficiari în cadrul sM 6.2, 6.4);

EVALUAREA ON-GOING A PNDR 2014-2020 ÎN PERIOADA 2017-2020

- c. Chestionar adresat beneficiarilor publici (a cuprins beneficiari sM 4.3, 7.2, 7.6);
- d. Chestionar adresat GAL-urilor localizate în zona montană.

Ancheta pe bază de chestionar s-a derulat în perioada 20 martie 2018 – 08 aprilie 2018.

Interviuri semi-structurate

Colectarea datelor calitative s-a realizat prin intermediul a 13 interviuri semi-structurate, desfășurate în perioada 16 ianuarie 2018 – 02 februarie 2018. Interviurile s-au desfășurat față în față sau prin intermediul telefonului, actorii cheie implicați, fiind:

- Instituții publice implicate în managementul și implementarea PNDR: reprezentanți ai Autorității de Management (8 interviuri), reprezentanți ai AFIR (1 interviu), reprezentanți ai APIA (1 interviu);
- Instituție publică implicată în implementarea politicilor care vizează zona montană: reprezentanți ai Agenției Zonei Montane (1 interviu);
- Alți actori cheie reprezentativi pentru dezvoltarea zonei montane: reprezentanți ai Asociației Comunelor din România (1 interviu), reprezentanți ai Ministerului Apelor și Pădurilor (1 interviu).

Studiile de caz

În vederea colectării unor date amănunțite privind proiectele finalizate și a unor informații utile pentru a furniza răspunsul la întrebările de evaluare, în perioada 4-12 aprilie 2018, au fost desfășurate cinci studii de caz pe teren, la locația de implementare a proiectelor.

Selecția studiilor de caz s-a realizat în funcție de următoarele criterii principale: stadiul de implementare, localizare, contribuția la domeniile de intervenție, relevanța pentru întrebările de evaluare și tipologia investiției.

Focus grupul

O altă metodă aplicată pentru colectarea informațiilor de natură calitativă a fost reprezentată de focus grup. Astfel, în data de 08 mai 2018 a fost organizat și desfășurat un focus grup, în vederea completării informațiilor colectate prin chestionare, studii de caz și interviuri, pentru a răspunde la întrebarea de evaluare 10 și pentru a verifica concluziile specifice celorlalte întrebări de evaluare.

4. Descrierea programului, a măsurilor și a bugetului, după caz, în funcție de specificul studiilor de evaluare

PNDR 2014-2020 reprezintă o oportunitate de abordare a punctelor slabe, prin consolidarea punctelor tari și utilizarea oportunităților spațiului rural, în baza lecțiilor învățate și progreselor PNDR 2007-2013. Prin intermediul obiectivului general al PNDR 2007-2013 au fost create bazele utilizării durabile a terenurilor agricole și forestiere, creându-se premisele menținerii și conservării patrimoniului natural rural. Astfel, PNDR 2014-2020 își propune valorificarea și continuarea eforturilor pentru dezvoltarea rurală prin următoarele obiective strategice:

- i) restructurarea și creșterea viabilității exploatațiilor agricole;
- ii) gestionarea durabilă a resurselor naturale și combaterea schimbărilor climatice
- iii) diversificarea activităților economice, crearea de locuri de muncă, îmbunătățirea infrastructurii și serviciilor pentru îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale.

În vederea atingerii obiectivelor propuse, la nivelul PNDR au fost definite 6 priorități, fiind transpuse prin domenii de intervenție (D.I.) care facilitează și realizarea obiectivelor transversale privind inovarea, protecția mediului, atenuarea efectelor schimbărilor climatice și adaptare la acestea.

Toate intervențiile definite la nivelul PNDR 2014-2020, cu excepția intervențiilor aferente submăsurilor 13.2 și 13.3, se adresează inclusiv zonei montane din România, existând anumite submăsuri cu alocare specifică pentru zona montană, respectiv sM 4.1, 4.2, 6.1, 6.3, 7.2 și 7.6 și o submăsură destinată exclusiv zonei montane – sM 13.1.

Zona montană a României este desemnată în cadrul PNDR 2014-2020 în baza prevederilor art. 32 alin. 1 lit. a) al Regulamentului (UE) nr. 1305/2013, iar lista zonelor eligibile pentru zona montană se regăsește în cadrul Anexei 8.2 - Lista zonelor eligibile M 10, M 11, M 13 a Programului Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020 aprobat prin Decizia COM C (2015) 3508/ 26.05.2015 cu modificările și completările ulterioare. Totodată, zona montană este identificată și în cadrul Memorandumului nr. 6941/ 21.05.2014 privind aprobarea *Orientărilor strategice naționale pentru dezvoltarea durabilă a zonei montane defavorizate pentru perioada 2014 - 2020*.

5. Analiza de ansamblu a eficacității, eficienței și relevanței sprijinului acordat prin intermediul programului

5.1. Eficacitatea programului

Eficacitatea submăsurilor cu alocări distincte pentru zona montană, analizată din perspectiva atingerii indicatorilor de realizare specifici, respectiv a capacității programului de a-și atinge obiectivele vizate în zonele montane, evidențiază o situație mixtă :

- *Anumiți indicatori sunt departe de a-și atinge ținta stabilită*, precum RO-OA20 corespunzător sM 4.2, care înregistrează un număr redus de proiecte contractate și este departe de atingerea obiectivului final, valoarea înregistrată la finalul anului 2017 reprezentând doar 8% din ținta finală;
- *Anumiți indicatori sunt într-o situație intermediară*: indicatorul RO-OA24 (sM 7.6) este departe de ținta finală, însă submăsura corespunzătoare înregistrează un număr de proiecte contractate mai mare decât ținta finală a indicatorului; indicatorul RO-OA22 (sM 6.3) progresează spre ținta finală, submăsura corespunzătoare înregistrând un număr ridicat de proiecte finalizate, însă având mai puține proiecte contractate decât ținta finală; indicatorul RO-OA19 (sM 4.1) care înregistrează progres și capacitate de atingere a țintei finale, având în vedere numărul de proiecte contractate și finalizate până la finalul anului 2017;
- *Anumiți indicatori avansează către ținta finală înregistrând un potențial ridicat de atingere a acesteia*, având în vedere proiectele contractate, cum ar fi RO-OA21 aferent sM 6.1 și RO-OA23 aferent sM 7.2, care se dovedesc a fi cele mai eficiente submăsuri.

5.2. Eficiența programului

În ceea ce privește eficiența programului, cheltuielile publice (FEADR și bugetul de stat) raportate în cadrul proiectelor încadrate pe submăsurile analizate nu diferă substanțial în zonele montane în comparație cu zonele din afara teritoriului montan.

Cheltuielile publice necesare pentru crearea unui nou loc de muncă în activități non-agricole, realizarea investițiilor în agricultură și pentru sprijinirea populației prin implementarea strategiilor de dezvoltare locală sunt, de obicei, mai mari în zonele montane. Acest fapt confirmă necesitatea de a investi în zonele montane pentru a promova dezvoltarea acestora care pare mai costisitoare și îngreunată comparativ cu alte zone ale mediului rural. Sprijinirea dezvoltării fermelor mici costă, în general, mai puțin în zonele montane decât în alte teritorii și mai mult dacă se sprijină inclusiv

instalarea tinerilor fermieri.

5.3. Relevanța programului

În general, intervențiile PNDR prezintă un grad ridicat de relevanță și o contribuție directă sau potențială la dezvoltarea zonei montane. Contribuția directă este furnizată de măsurile/submăsurile în cadrul cărora au fost contractate proiectele localizate pe teritoriul zonei montane (ex. sM 4.1, 4.1a, 4.2, 4.2a, 4.3, 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 7.2, 7.6 etc.), în timp ce contribuția potențială este furnizată de restul măsurilor/submăsurilor planificate în cadrul PNDR care pot contribui la dezvoltarea integrată a mai multor teritorii inclusiv a celor situate în zonele montane (ex. sM 1.1). Există de asemenea măsuri care nu au contribuit până în prezent la dezvoltarea zonei montane, respectiv cele în cadrul cărora nu au fost contractate proiecte până la finalul anului 2017 sau cele care vizează în mod specific alte tipuri de zone, în afara zonei montane (ex. sM 1.2, 2.1, 3.1, 3.2, 6.5, 9.1a, 15.1 etc).

6. Concluzii și recomandări

Teme transversale de evaluare

Criteriu: Tipul, dimensiunea și sectorul investiției

Concluzii

În ceea ce privește tipologiile de investiții, activitățile agricultorilor se concentrează în principal pe gestionarea resurselor primare și mai puțin pe prelucrarea sau comercializarea de produse.

După cum era de așteptat, în zona montană, majoritatea beneficiarilor dețin ferme de dimensiuni mici, în timp ce majoritatea finanțărilor sunt accesate de către fermele de dimensiuni mari. În fapt, 60% dintre beneficiarii sM 4.1 din zona montană, dețin o fermă mai mică de 50 ha, valoare mai mare comparativ cu situația înregistrată în restul țării. Valoarea investițiilor în ferme cu mai puțin de 50 ha reprezintă 27% din totalul finanțărilor din zonele montane și doar 3% din totalul finanțărilor de la nivelul întregului teritoriu al României.

Fermele de dimensiuni mici nu prezintă un grad ridicat de specializare într-un anumit sector de activitate și sunt astfel predispuse la diversificare și flexibilitate, răspunzând în general, cererilor de pe piața internă. Prin urmare, exploatațiile de dimensiuni mici sunt expuse factorilor ce influențează piețele locale și se confruntă cu reducerea cererii locale din zonele periferice, caracterizate de fenomenele de depopulare și migrare către localități cu un nivel de trai mai ridicat.

Recomandări

- Promovarea și diseminarea informațiilor cu privire la obiectivele și posibilitățile de finanțare oferite prin PNDR, precum și la valoarea adăugată adusă prin procesul de asociere / cooperare

EVALUAREA ON-GOING A PNDR 2014-2020 ÎN PERIOADA 2017-2020

între beneficiari. În acest scop, se poate începe prin identificarea și difuzarea exemplelor de bună practică sau prin promovarea de inițiative pilot, care implică grupuri mici de agricultori, ce cooperează pentru a crea rețele și lanțuri de aprovizionare și implicit pentru a depăși problema fragmentării terenurilor și a crea noi oportunități pe piață;

- Intensificarea activităților de comunicare la momentul publicării apelurilor de proiecte (în cadrul tuturor submăsurilor), prin organizarea de evenimente și întâlniri cu potențialii beneficiari, cu implicarea RNDR, a AZM și a altor structuri teritoriale ale MADR. Aceleași instituții ar trebui să sprijine GAL-urile atunci când promovează apeluri în cadrul SDL-urilor;
- Încurajarea accesării sprijinului prin servicii de consultanță,
- Promovarea activităților de formare adresate GAL-urilor, pentru a le sprijini în implementarea SDL, bazându-se pe nevoile lor specifice (pregătirea apelurilor de proiecte, evaluarea propunerilor de proiecte, proceduri legate de cererile de plată etc.).

Criteriu: Relevanță

Concluzii

În ceea ce privește relevanța, procesul de evaluare indică faptul că principala referință în domeniul politicii aferente zonei montane rămân Orientările strategice naționale pentru dezvoltarea durabilă a zonelor montane defavorizate, aprobate în 2014, și instituția Agenției Zonei Montane ca instituție cu rol de a elabora și implementa strategia și politicile privind dezvoltarea zonelor montane din România. Unul dintre principalele puncte slabe este reprezentat de lipsa unei definiții clare și comun utilizate a "zonei montane". De fapt, delimitarea zonei montane nu este unitară, fiind definită în trei moduri distincte la nivelul PNDR, în Convenția Carpatică și în Ordinul nr. 321/2004. Aceasta este o temă centrală care trebuie rezolvată printr-un efort comun al tuturor instituțiilor care promovează programe, atât în cadrul fondurilor europene, cât și în cadrul celor naționale în zonele montane, nu numai prin intermediul PNDR, ceea ce ar putea reprezenta, totuși, un domeniu de testare a instrumentelor de programare inovatoare care să definească și să abordeze mai adecvat nevoile zonelor montane.

Recomandări

- Pentru următoarea perioadă de programare, constatările evidențiate în cadrul procesului de evaluare demonstrează necesitatea unei strategii mai structurate și adaptate pentru zonele montane, care să se bazeze pe o analiză actualizată a contextului și o evaluare a nevoilor zonei. În cadrul unui proces de reprogramare mai amplu, o astfel de strategie ar trebui să se bazeze pe o definire / delimitare clară și consecventă a zonelor montane și să țină seama de sinergiile cu alte programe și instrumente de finanțare naționale și UE care abordează nevoile zonelor montane.
- Criteriile de selecție ar trebui să țină cont de particularitățile zonelor montane, de exemplu prin valorificarea în continuare a cooperării între fermieri, împreună cu integrarea lanțurilor alimentare.

Criteriu: Eficacitatea mecanismelor de implementare

Concluzii

În zonele montane, PNDR înregistrează o implementare neomogenă, întrucât anumite măsuri par a fi mai atractive pentru beneficiari decât altele. Acest lucru este determinat atât de factorii exogeni (fragmentarea terenurilor, cadrul legislativ, sarcinile administrative), care cu greu pot fi abordate numai de PNDR și care necesită reforme structurale, precum și de sinergiile între diferitele politici care abordează nevoile zonelor montane și alți factori cum sunt activitățile de comunicare desfășurate de AM, care s-au îmbunătățit în special prin cooperarea instituțională dintre RNDR și Agenția Zonei Montane, aspect care contribuie la sporirea numărului de potențiali beneficiari.

Recomandări

- Sprijinirea diseminării informațiilor cu privire la obiectivele și posibilitățile de finanțare ale PNDR, precum și cu privire la valoarea adăugată a asocierii / cooperării între beneficiari. În acest scop, ar putea fi utilă identificarea și difuzarea celor mai bune practici sau promovarea inițiativelor pilot care implică grupuri mici de fermieri și stimularea cooperării pentru crearea de rețele și lanțuri de aprovizionare, în vederea depășirii dificultăților determinate de fragmentare și în vederea creării de noi oportunități de piață;
- Consolidarea activităților de comunicare atunci când se lansează apelurile de proiecte (în cadrul tuturor submăsurilor), prin organizarea de evenimente și întâlniri cu potențialii beneficiari, cu implicarea RNDR, a Agenției Zonei Montane și a altor structuri teritoriale ale MADR. Aceleași instituții ar trebui să sprijine GAL-urile atunci când promovează apeluri în cadrul SDL;
- Promovarea activităților de formare destinate beneficiarilor măsurilor M10, M11 și M13, pentru a stimula accesarea în cadrul tuturor pachetelor și pentru a îmbunătăți, în acest mod, gestionarea durabilă a terenurilor și conservarea biodiversității;
- Încurajarea în sensul accesării sprijinului prin servicii de consultanță,
- Promovarea activităților de instruire adresate GAL-urilor pentru a le sprijini în implementarea SDL, pornind de la nevoile lor specifice (ex. lansarea apelurilor de proiecte, evaluarea propunerilor de proiecte, procedurile legate de cererile de plată etc.).

Criteriu: Eficiență

Concluzii

Costurile pentru crearea unui loc de muncă în activități non-agricole, creșterea investițiilor în agricultură și cheltuielile publice totale raportate la numărul de locuitori vizați prin SDL sunt ușor mai ridicate în zonele montane decât în zonele non-montane. Acest lucru confirmă necesitatea de a investi în zonele rurale montane în raport cu celelalte zone rurale, pentru a stimula dezvoltarea generală a spațiului rural.

Pe de altă parte, sprijinul pentru dezvoltarea fermelor mici (sM 6.3) generează costuri în general mai reduse în zonele montane comparativ cu restul țării, în timp ce sprijinul acordat pentru instalarea tinerilor fermieri (sM 6.1) generează costuri mai mari.

Recomandări

Autoritățile programului ar trebui să monitorizeze costurile proiectelor finalizate, din zona montană și zona non-montană, pe o perioadă mai lungă de timp, pentru a vedea dacă proiectele finalizate în perioada următoare vor genera costuri mai mari comparativ cu cele deja finalizate.

Tematică: Creștere și dezvoltare economică

Criterii: creșterea participării pe piață, creșterea diversificării în zona montană
Concluzii

Investițiile realizate prin PNDR 2014-2020 au determinat la nivelul beneficiarilor creșterea vânzărilor și extinderea cotelor de piață de la nivel local.

Produsele alimentare cu specific local din zona montană au un potențial semnificativ de a dezvolta o economie nouă și diversificată, orientată mai mult spre sectorul turismului.

În această perioadă, cererea de produse generată de numărul de turiști în zonele montane, chiar dacă este în creștere, nu echivalează cu oferta exploatațiilor agricole și a fermelor zootehnice; cu toate acestea, fermierii din zona montană conștientizează efectele pozitive ale diversificării activității, însă deocamdată aceștia își focalizează în continuare activitățile către furnizarea unor produse de larg consum.

Recomandări

- Promovarea în continuare, a integrării lanțului alimentar în cadrul măsurilor de sprijin prin program care este mai dificil de realizat în zonele montane
- Îmbunătățirea comunicării și participării actorilor interesați în cadrul sM 16.4, pentru a înțelege mai bine nevoile acestora

Criteriu: dezvoltarea fermelor mici, noi oportunități de valorificare a producției, creșterea gradului de acoperire a pieței în zonele montane
Concluzii

Efectele sM 6.3 sunt limitate în ceea ce privește dezvoltarea fermelor mici și schimbarea structurală a fermei. Diversificarea este încă într-un stadiu incipient în fermele mici, dar ar putea fi o soluție având în vedere dificultățile determinate de resurse limitate și de vârsta fermierilor.

Recomandări

Programul ar putea îmbunătăți legătura dintre activități și cooperarea între gospodăriile mici, pentru a promova o rețea de piață în teritoriu și pentru a promova produsele pe piața locală și în restaurante.

EVALUAREA ON-GOING A PNDR 2014-2020 ÎN PERIOADA 2017-2020

Criteriu: contribuția intervențiilor PNDR la menținerea și instalarea tinerilor fermieri în zona montană

Concluzii

În România, ponderea tinerilor fermieri în totalul fermierilor este mai mare comparativ cu alte țări europene, însă cu toate acestea, problema abandonului rămâne o provocare semnificativă pentru dezvoltarea zonelor montane.

Recomandări

- Sprijinirea în continuare a tinerilor fermieri, oferindu-le posibilitatea de a-și crește nivelul de educație, prin realizarea de activități specifice măsurilor 1 și 2.
- Intensificarea activităților de comunicare cu privire la posibilitatea de cooperare oferită de activitățile din cadrul măsurilor 9 și 16.

Criteriu: prelucrarea și comercializarea produselor agricole în zona montană

Concluzii

În zona montană există un potențial ridicat de producere a unor produse agricole diversificate care nu sunt pe deplin valorificate de sectorul alimentar. Fondurile alocate au consolidat sectorul primar, dar nu au reușit să consolideze dezvoltarea sectorului de procesare a alimentelor din cauza lipsei de colaborare și a cunoștințelor insuficiente referitoare la practicile agricole moderne.

Recomandări

Pentru a asigura o implementare mai eficace și mai de impact a PNDR, programul ar putea promova:

- Servicii profesionale extinse mai active, de la înființarea grupurilor de producători și a organizațiilor până la certificarea proceselor și a produselor de producție, care pot oferi garanții de calitate și siguranță alimentară sectorului comerțului cu amănuntul și, prin urmare, consumatorului final;
- Îmbunătățirea aplicării submăsurii 9.1 pentru a încuraja dezvoltarea grupurilor de producători și în zona montană;

Criteriu: contribuție la stoparea abandonului terenurilor agricole din zonele montane

Concluzii

Abandonul terenurilor agricole este consecința evoluției activității agricole și a stilului de viață. În plus, în România, există și alți factori care determină abandonul terenurilor agricole, cum ar fi slaba atractivitate a zonelor rurale, lipsa succesorilor, constrângerile legate de sănătate și vârstă, precum și o serie de probleme persistente în ceea ce privește proprietatea asupra terenurilor, nerezolvate în unele zone.

Recomandări

Pentru ca sistemul de măsuri să fie mai eficient și eficace, se recomandă introducerea posibilității de

EVALUAREA ON-GOING A PNDR 2014-2020 ÎN PERIOADA 2017-2020

combinare a M13 cu diferite măsuri de investiții, spre exemplu, prin prioritizarea, în cadrul măsurilor de investiții, a aplicanților care beneficiază deja de sprijin prin măsura 13.

În plus, o evaluare completă a contribuției programului la stoparea abandonului din zonele montane va fi posibilă atunci când programul va atinge un grad mai avansat de implementare.

Tematică: dezvoltarea socială și culturală

Criteriu: contribuția la nivelul de trai al locuitorilor și incluziunea socială în zona montană

Concluzii

Investițiile realizate în cadrul submăsurilor 4.3, 6.2, 6.4, 7.2, , 19.2 au contribuit la dezvoltarea serviciilor din zona rurală, îmbunătățind nivelul de trai al populației.

Datele de monitorizare disponibile și informațiile calitative colectate prin activitatea de cercetare pe teren arată că PNDR contribuie în mod pozitiv la incluziunea socială și la dezvoltarea locală în zonele montane, în principal datorită faptului că măsurile implementate și SDL-urile creează oportunități de angajare pentru tineri, bărbați și femei.

Recomandări

- Se recomandă considerarea posibilității de a realiza actualizări periodice ale analizelor privind potențialul turistic din România și zonele montane, inclusiv din perspectiva activităților locale și a participării actorilor cheie locali în sectorul turismului.
- În baza experienței acumulate de GAL-uri, se recomandă promovarea utilizării unor criterii și indicatori specifici de selecție pentru o mai bună evaluare a contribuției PNDR la incluziunea socială la nivelul SDL (adică implicarea grupurilor vulnerabile și / sau a ONG-urilor și a altor asociații care lucrează, de exemplu, cu persoane cu dizabilități sau cu membrii ai minorităților naționale). Această măsură va avea dublu obiectiv de a evalua atât dezvoltarea locală prin abordarea de jos în sus, cât și includerea socială în sine);

Criteriu: conservarea patrimoniului cultural în zona montană

Concluzii

Activitățile întreprinse în cadrul PNDR în ceea ce privește patrimoniul cultural pot fi considerate în general pozitive: resursele financiare au fost concentrate în regiunile care manifestă mai mult dinamism și o mai bună capacitate în ceea ce privește dezvoltarea turismului.

Recomandări

Se recomandă considerarea posibilității de a realiza actualizări periodice ale analizelor privind potențialul turistic din România și zonele montane, inclusiv din perspectiva activităților locale și a participării actorilor cheie locali în sectorul turismului.

Tematică: Creștere și dezvoltare durabilă

Criteriu: Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și a amoniacului și adaptarea la schimbările climatice în zona montană

Concluzii

Anumite măsuri indică un progres tangibil și semnificativ, în timp ce altele se află în urmă, în ceea ce privește implementarea. În ceea ce privește măsurile care vizează investițiile pentru reducerea emisiilor de GES și adaptarea la schimbările climatice, sM 4.1 și sM 6.1 prezintă un nivel de implementare mai avansat având în vedere proiectele contractate, cu un potențial ridicat de atingere a valorilor țintă, numărul proiectelor contractate depășind țintele stabilite pentru indicatorii RO-OA19 și RO-OA21. În cadrul sM 6.3, valoarea țintă a indicatorului RO-OA22 a fost atinsă în proporție de 15%, însă proiectele contractate în cadrul submăsurii corespund unui nivel de aproape jumătate din ținta finală. În legătura cu M10, spre deosebire de celelalte zone ale țării, suprafața medie din zonele montane aflată sub angajamente a scăzut între 2015 și 2017 (de la 6,46 ha la 6,17 ha), în timp ce numărul beneficiarilor și suprafața totală aflată sub angajamente au înregistrat creșteri în restul zonelor din țară. În general, implementarea intervenției în cadru sM15.1 va contribui în mod pozitiv la o creștere a absorbției de GES. Cu toate acestea, stadiul de implementare al sM 15.1 este unul întârziat și astfel, nu este posibilă realizarea unei evaluări concrete a contribuției PNDR la schimbările climatice. Autoritățile implicate în gestionarea programului susțin eforturi pentru a depăși problemele care au condus la întârzierea înregistrată în implementare. Unul dintre principalele obstacole observate în implementarea submăsurii a fost reprezentat de necesitatea cunoștințelor avansate din partea beneficiarilor în vederea punerii în aplicare a angajamentelor sau a pregătirii proiectului.

Recomandări

În vederea accelerării procesului de implementare a programului pentru măsurile care contribuie în mod concret la reducerea emisiilor GES, sunt necesare eforturi suplimentare pentru a spori cunoștințele potențialilor beneficiari din cadrul sM15.1, în vederea îmbunătățirii competențelor acestora pentru pregătirea proiectelor și respectarea angajamentelor asumate. Acest aspect se va concretiza, ulterior, în creșterea atractivității sM15.1. În plus, este important să se stimuleze accesul la pachetele mai puțin accesate din cadrul sM10.1 (în special P2 și P6), de exemplu prin sporirea sprijinului acordat în etapa de depunere și implicit în ceea ce privește derularea activităților din perioada de implementare.

Criteriu: gestionarea durabilă a pădurilor și conservarea biodiversității în zonele montane

Concluzii

PNDR a contribuit la menținerea biodiversității terenurilor agricole, fiind înregistrate creșteri în privința suprafețelor ce fac obiectul angajamentelor de mediu (M10) și al agriculturii ecologice (M11). În ceea ce privește angajamentele de mediu, nu au fost solicitate toate pachetele relevante pentru menținerea biodiversității în zona montană.

EVALUAREA ON-GOING A PNDR 2014-2020 ÎN PERIOADA 2017-2020

În cadrul sM 8.1 și sM 15.1 au fost întâmpinate probleme în procesul de implementare și astfel, nu există date disponibile în zona montană pentru a evalua contribuția PNDR. Procedura pentru solicitarea de sprijin în cadrul acestor măsuri este complexă și implică diferite autorități responsabile.

Există o posibilă contribuție pozitivă la conservarea biodiversității și a mediului natural și prin intermediul altor submăsuri, cum sunt, de exemplu, submăsurile 6.1 și 6.3. În orice caz, în opinia majorității beneficiarilor intervievați, un mediu natural de bună calitate (cu biodiversitate aflată într-o stare bună de conservare) reprezintă o valoare adăugată pentru activitatea acestora.

Recomandări

În ceea ce privește implementarea programului și contribuția la menținerea biodiversității, este important să se realizeze o stimulare a accesului la pachetele relevante pentru biodiversitate și către cele mai puțin accesate din cadrul sM 10.1 (în special P2, P6, P7 și P8). Întrucât anumite dificultăți sunt legate de cerințele ce prezintă un grad ridicat de complexitate, care implică o serie de calcule și aplicarea de formule specifice (ca în cazul P7), o posibilă modalitate de a stimula accesarea este de a oferi sprijin beneficiarilor pe parcursul procesului de depunere și chiar și în perioada de implementare.

De asemenea, trebuie realizat un efort suplimentar cu privire la îmbunătățirea cunoștințelor beneficiarilor sM 8.1 și 15.1 (în ceea ce privește competențele pentru pregătirea proiectului, competențele cu privire la angajamente și condiții administrative de participare) pentru a putea crește atractivitatea acestor submăsuri.

Pentru a asigura menținerea pădurilor plantate în cadrul sM8.1 pe o perioadă lungă de timp, se poate lua în considerare introducerea unui criteriu adițional pentru acele proiecte care planifică schimbarea utilizării terenurilor ex. de la agricultură cu vegetație forestieră până la pădure.

În același timp, menținerea biodiversității ar putea fi abordată într-o mai mare măsură prin intermediul sM6.1 și 6.3, prin includerea unor criterii de selecție specifice în cadrul acestor sM, care să vizeze în mod concret aspecte ce țin de biodiversitate.